

Kállay Dezső

Evangelium – életformáló hatalom

Fil 1,1–30

Felvezető

Közismert, hogy Pál apostol a Rómabeliekhez írott levelében fejt ki a legrészletesebben a reá bízott evangélium lényegét, amelyről már az irat témameghatározó két versében megállapítja, hogy *Isten hatalma az minden hívőnek üdvösségére [...] mert abban Isten a maga igazságát nyilatkoztatja ki hitből hitbe (1,16–17)*. A tömören megfogalmazott erőteljes felvezetőből annyi már első látásra kivehető, hogy lényegét tekintve *az evangélium a benne kifejezésre jutó viszonyulások dinamikája által fejt ki hatását*. A hangsúly természetesen az Isten viszonyulásán van – az evangélium éppen ettől lesz az Isten evangéliuma (Róm 1,1) –, amelynek következménye minden hívő ember üdvössége. A levél 1–8. fejezetének tartalmilag sokszor nehezen megragadható egységeiben Pál e téma elvi kibontására vállalkozik, és a hangsúlyt az isteni viszonyulás dinamizmusának és következményeinek taglalására fekteti. Az olvasónak még annyi előzetes segítséget nyújt a megértéshez, hogy már az első fejezetben felhívja a figyelmét egy igen fontos összefüggésre, mégpedig az 1,16–17 és az 1,3–4 tematikus kapcsolatára, amely szerint Isten evangéliumának középpontjában Jézus Krisztus áll, az Isten Fia, *aki test szerint Dávid utódaitól származott, a szentség Lelke szerint pedig a halottak közül való feltámadásával Isten hatalmas Fiának bizonyult*. Az evangélium tehát egyúttal a Krisztus evangéliuma is, a viszonyulások dinamikája pedig érthetetlen lenne a róla szóló bizonyágtétel nélkül.

Más a helyzet a Filippibeliekhez írott levéllel, ahol sem témabejelentés nincs, sem más jellegű tartalmi meghatározás, sőt egyetlen utalást sem találunk arra, hogy mi is lehet az evangélium lényegi magva, noha a levél első fejezetében az apostol minden gondolata valójában az evangélium körül forog. A kétféle beszédmód közötti különbség azonban jól látható. A Filippibeliekhez írott levél első fejezetében nem az evangélium fő tartalmi elemeit leíró elvi alapvetés áll az érdeklődés középpontjában, hanem az evangéliumhoz és az evangélium ügyéhez való viszonyulás, legyen szó akár a gyülekezetéről, akár az apostolról és az evangélium más munkásairól, vagy éppenséggel arról a pogány környezetről, amelyben az apostol, a munkatársak és a gyülekezet

az evangélium ügyét valamilyen módon képviselik. A levél első fejezetében tehát Pál nem az evangéliumra tanít, hanem figyelembe véve a legkülönbözőbb és a legkonkrétabb élethelyzeteket, minden emberi megfontolást, szándékot, tettet, magatartásformát, még a jövőre tekintő várakozást is az evangélium ügyéhez viszonyít. Ettől az evangéliumban kifejezésre jutó dinamizmus a földi koordináta-rendszer szintjén válik láthatóvá a hit alapján.

Összegezzük az előbbieket. Amennyiben tehát az evangélium a benne kifejezésre jutó viszonyulások dinamikája által fejt ki hatását, úgy a Filippibelihez írott levél első fejezetében ennek a dinamizmusnak a hívő ember által felismert evilági vonatkozásai állnak előttünk. Azok a vonatkozások, amelyek a hétköznapi élet eseményeinek a szintjén, az evangélium szolgálatában álló és az evangéliumon tájékozódó életben vagy az evangéliumhoz valamilyen módon viszonyulni kénytelen helyzetben megragadhatók és kifejezésre juttathatók. Olyan felismerések ezek, amelyek az evangélium természetének megfelelően nemcsak evilági következtetésekre vezetnek.

A Filippibelihez írott levél első fejezetének elemzése rendjén éppen e részletek feltárására fordítunk fokozott figyelmet. A fejezet felosztásában a 2014-es revideált új fordítás szövegbeosztását követjük.

Címzés, üdvözlés (1,1–2)

A címzés az antik hellenista világ profán levélformáját követve rövid és célszerű: a küldő megnevezi önmagát, a címzetteket, majd odaírja a köszöntő, üdvözlő szót.¹ A hagyományos hármas szerkezetben Pál enyhe módosításokat alkalmaz, s így mindjárt kitűnik a levél keresztyén jellege. A köszöntést a sajátos *kegyelem néktek és békesség* (χαρίς ὑμῖν καὶ εἰρήνη) szófordulattal indítja, mellőzve az jól ismert *Egészséget!* (ἐρρῶσθαι – 3Makk 3,12; 7,1), *Üdvözlétem!* (χαίρειν – 1Makk 10,18; ApCsel 15,23; Jak 1,1) egyszavas formákat. Az üdvözlésben a „békesség” (εἰρήνη) szó a lelki jólét gondolatát idézi fel az ószövetségi שלום áthallásaként, amelyről köztudott hívő körökben, hogy *Isten-től, a mi Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól* árad ki² minden keresztyénre az isteni kegyelem következményeként (Róm 5,1).

¹ Bockmuehl, Markus: *The Epistle to the Philippians*. Black's New Testament Commentaries 11. A & C Black, London 1997, 47.

² Silva, Moisés: *Philippians*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament. Baker Publishing Group. Grand Rapids, Michigan 2005, 38.

Pál apostol és hűséges tanítvány-munkatársa, Timóteus küldi a levelet, aki többször társfeladóként tűnik fel Pál írásaiban (2Kor, Kol, 1Tessz, 2Tessz), de Timóteust mégsem tekinthetjük társszerzőnek; az irat stílusa és tartalma másról tanúskodik. Egyetlen személy szól a gyülekezethez, Pál maga, s a kifejtett gondolatok is jellegzetesen rá vallanak. Timóteus a második tanú, ő hitelesíti a levélben taglalt hitbéli szemlélet igazságát, alátámasztja a felemlített események és körülmények valóságát.³ Az a körülmény növeli tekintélyét, és erősíti szavahihetőségét a gyülekezet előtt, amelynek ügyében többször járt küldetésben, hogy az apostol már a levél címiratában azonos méltósággal felruházott szolgatársaként említi őt.

Pál és Timóteus Krisztus Jézus rabszolgái⁴ (δοῦλοι). Pál rendszerint akkor hivatkozik apostoli megbízatására, ha tekintéllyel kell fellépnie egy ismeretlen (Róm, Kol) vagy engedetlenkedő és ellenszegülő (1Kor, 2Kor, Gal) közösség előtt. A kedves filippibeliéknél nem kell tekintélyt keresnie, ugyanis viszonyuk örömteli, baráti, kölcsönös szereteten és megbecsülésen nyugszik.⁵ A *Krisztus Jézus rabszolgái* kifejezés mégis beszédes, s talán azt az alázatos, teljesen engedelmes odaadást és elkötelezettséget⁶ kívánja kifejezésre juttatni, amit apostol és munkatársa Uruktól tanultak (vö. 2,6–8), és amire mindenkit bátorítanak (vö. 2,5).

A címzettek a Filippiben lévő szentek közössége. Együtt és egytől egyig szentek, rangbeli különbség nincs, és nem is lehet köztük. Szentségük nem erkölcsi kiválóságukból fakad, hanem hovatarozásuk következménye: mindnyájan *Krisztus Jézusban* vannak. Azért szentek, mert Uruk, Krisztus Jézus Atyjával együtt szent, ők pedig a keresztség által oltattak be mindnyájan e Szentbe. Ezért tartoznak szent, Krisztuson tájékozódó, Istennek tetsző életet élni egész életükben.

A püspökök (ἐπίσκοποι) és diakónusok (διάκονοι) nem kiválóbbak a szenteknél, de megbízatásuk sajátos. A többes számú „püspökök” forma különös egy helyi gyülekezethez intézett levélben. Elöljárókról (προϊστάμενοι) többször is beszél az apostol (Róm, 1Tessz), e tisztségről viszont hallgat; püspökről (csakis számban!) a diakónusok és presbiterek mellett csak a később

³ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 49; Silva, Moisés: *i. m.* 39.

⁴ A „szolga” kifejezés jelentéstartományának feltérképezéséhez ld. Bockmuehl, Markus: *i. m.* 49–50.

⁵ Silva, Moisés: *i. m.* 39.

⁶ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 50. Mayer, Bernhard: *Filippi levél. Filemon-levél*. Fordította Tarjányi Béla. Jeromos Bibliatársulat, Budapest 1994, 13.

keletkezett pásztori levelekben olvasunk (1Tim 3,2; Tit 1,7). Az *episzkoposz* (ἐπίσκοπος) köznapi értelemben felügyelőt jelentett a görög világban, hatáskörébe tartozott egy polgári vagy kultikus helyi közösség életrendje feletti őrködés, egy város igazgatása vagy egy vallásos egyesület irányítása, tehát amolyan ügyintéző⁷ előljáró. Az apostoli korban inkább feladatot jelölt, nem hivatalt, vagyis cselekvő, konkrét szolgálatot, nem pedig felelősséggel és tekintéllyel járó beosztást, tisztséget. Pál apostol valószínűleg azért emlékezik meg a Filippiben szolgáló püspökökről és diakónusokról, mert komoly részt vállaltak abban, hogy a gyülekezet adományai eljussanak hozzá.⁸

Hálaadás és könyörgés a gyülekezetért (1,3–11)

A hellenista levélkezdet kiforrott rendjét továbbra is szem előtt tartva⁹ Pál hálaadással folytatja levelét a címzés-üdvözlés után. Szabadon bánik a rendelkezésére álló formai lehetőségekkel, amelyeknek segítségével korának pogány levélírója már írása elején kifejezésre juttatta az istenek iránti háláját, és jóindulatukért esedezett. Noha az 1,3–11 szakasz szerkezetileg az említett hálaadás-könyörgés alampintára épül, tartalmilag teljesen Pál gondolkodásának és beszédmódjának sajátos jegyeit viseli magán, és ezzel szétfeszíti a kölcsönzött formai keretet. A filippibeliekért mondott hálaadó imádságot (3–5. v.) az apostol meggyőződéséről és szeretetéről szóló kiegészítő rész követi (6–8. v.), az egységet pedig közbenjáró könyörgése zárja le (9–11. v.). A szakasz vezérmotívuma az evangélium ügyének szolgálata, amelyet az apostol úgy értelmez mind önmagára, mind a gyülekezetre nézve, mint az Isten tervébe való felvétel és részesedés következményét. Az egység egészére nézve igaz: az emberi igyekezet és elkötelezettség hangsúlyozása ellenére mindenhol a cselekvő Isten áll előtérben.

3–4. v.

Valahányszor csak Pál a filippibeliekre gondol, valahányszor csak imádkozik, mindig minden imádságában mindegyikükről örömmel emlékezik meg könyörgésében, Istenének adva hálát a gyülekezet hitbéli meggyőződéséért.

⁷ Barth, Karl: *Erklärung des Philipperbriefes*. Chr. Kaiser Verlag, München 1928, 16.

⁸ Barth, Gerhard: *Der Brief an die Philipper*. Zürcher Bibelkommentare 9. Theologischer Verlag, Zürich 1979, 16–17.

⁹ Barth, Gerhard: *i. m.* 17.

A „mind” (πάντ-) többől képzett görög kifejezések halmozása, a hálaadó imádsággá magasztosult szüntelen megemlékezés hangoztatásával együtt, az apostol halás örömtől áthatott lelkiállapotáról árulkodik.

A bonyolult mondatfűzés¹⁰ ellenére a gondolat maga világos: Pál Isten iránti hálával mindenkor afelett örvendezik, hogy a városban való megjelenése és prédikálása nyomán az evangélium üzenete úgy megérintette, és úgy megragadta a filippibeliek szívét már az első pillanattól kezdve, hogy annak nyomán egytől egyig mindnyájan töretlenül részt vállaltak az evangélium ügyének szolgálatában. Ez érvényes a levélírás pillanatára is.

Állhatatos kitartásuk és közösségvállalásuk az apostol evangéliumhirdető szolgálatával nem az emberi elszántság és a hatékony, sikeres szolgálatteljesítés miatt vidámítja meg az apostol szívét. Az Isten iránti hálaadásból kitűnik, hogy az apostolt nem az emberi tényező nagysága ejti ámulatba. Örömeinek, amelynek levelében minduntalan hangot ad, más oka van. A filippibeliek helytállásában Isten megtartó kegyelmének megnyilvánulását ismeri fel: Isten hatékony munkáját, az evangélium hatalmát,¹¹ a Krisztusról szóló megszólító üzenet sodró-hordozó erejét.¹²

5. v.

A filippibeliek egyesek az apostollal az evangélium¹³ ügyének felvállalásában, szolgálatuk mégis különböző. Mert noha az ügy valóban egy, más az evangélium tényleges hirdetése az üzenet szóbeli közlése útján, és más az evangélium hirdetésének fenntartására irányuló erőfeszítés és fáradozás. Az evangélium hirdetője prédikál, az evangélium ügyének támogatója pedig segítséget nyújt ahhoz, hogy a hirdető minden erejét, idejét, tehetségét az egyetlen fontos és döntő dologra, az üzenet megformálására és átadására fordítsa,

¹⁰ Barth, Gerhard: *i. m.* 17–18.

¹¹ A filippibeliek nem részt vesznek az evangélium munkájában, hanem „részt nyernek” az evangélium munkájából – állapítja meg találóan Friedrich, Gerhard: *Der Brief an die Philipper*. In: uő: *Die kleinere Briefe des Apostel Paulus*. NTD 3. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1976, (125–175) 138.

¹² Karl Barth találó megállapítása szerint a filippibeliek hűsége nem magától értetődő dolog, hanem valóságos csoda, amiért Pál nem győz eléggé hálát adni. Ld. Bloomquist, L. Gregory: *The Function of Suffering in Philippians*. JSNTS 78. Sheffield Academic Press, Sheffield 1993, 146.

¹³ Julius Schniewindre hivatkozva helyesen emeli ki Gnilka, hogy Pálnál az „evangélium” olyan rögzült fogalom, amely egyszerre utal az igehirdetés tartalmára és gyakorlatára. Ld. Gnilka, Joachim: *Der Philipperbrief*. HThK. Verlag Herder, Freiburg in Breisgau 1982, 44.

hogy a sokszor mostoha életkörülmények miatt ne kelljen neki az önfenntartás napi gondjaival vesződni, és így megfélekeznie küldetése lényegéről.

A Pálhoz eljuttatott rendszeres adomány, akár pénzbeli, akár más természetű volt is, így avatta a filippibelieket az evangélium elkötelezett híveivé, az evangéliumhirdetés részeseivé, az apostol társaivá még fogsága idején is az egyazon ügy szolgálatában.¹⁴ Ha a Krisztusról szóló üzenetbefogadás után nem is indultak azonnal önálló misszióra városuk vagy a környékbeli települések lakói között, ami igencsak valószínűnek tűnik,¹⁵ a Krisztus iránti szeretet és az őt hirdető evangélium iránti elkötelezettség már az első pillanattól kezdve hatalmába kerítette őket. Ebben a dologban az első naptól fogva közösséget vállaltak az apostollal. Lelkesedésük, ragaszkodásuk, önzetlen és kitartó fáradozásuk ugyanannak a célnak volt alárendelve, mert ugyanannak a kegyelemnek a megtapasztalásából fakadt és táplálkozott, mint az apostol buzgalma és elszántsága is. Az apostol és a gyülekezet szent elkötelezettségében egyaránt Isten megváltó tetteinek hatékony ereje tükröződött: a Krisztusban kegyelmet hirdető evangélium ereje.

6. v.

Érthető, hogy miként mer az apostol a gyülekezet jelenlegi helyzetére alapozva messzemenő következtetéseket levonni a végső jövőre nézve. Nem egy emberi vállalkozás változó sikerén tájékozódik, hanem Isten elkezdett munkáján. Nem az ingatag emberi természetre épít, hanem Isten állhatatosságára és hűségére. Gyarlóság, erőtlenség nem riasztja, mert Isten hatalma bátorítja és biztosítja. Erre alapozva szól teljes meggyőződéssel: *aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi Krisztus Jézus napjára.* (5. v.)

Nem lehet eléggé hangsúlyozni Isten tetteinek mozgósító- és megtartóerejét minden emberi aktivitással szemben. Erre a felismerésre épül Pál mély meggyőződése arról, hogy a gyülekezet fáradozása nem lesz hiábavaló. Jézus Krisztus dicsőséges megjelenésének a napja, amely egyben a számadás napja

¹⁴ Moisés Silva joggal hívja fel a figyelmet arra, hogy Pál a filippibeliek adományára nem úgy tekint, mint személyesen neki, a gyülekezet apostolának szánt ajándéokra, hanem mint az evangélium közös ügyének támogatásában való tevőleges és elkötelezett részvétellel. Ezért is fektet különös hangsúlyt a *κοινωνία* fogalmának elemzésére. Ld. Silva, Moisés: *i. m.* 44–45.

¹⁵ Markus Bockmuehl azon a véleményen van, hogy a filippibeliek az apostolhoz eljuttatott anyagi támogatás mellett aktívan is részt vettek az evangélium hirdetésének szolgálatában. Bockmuehl, Markus: *i. m.* 60.

is lesz, nem éri őket felkészületlenül.¹⁶ Mert ha Isten elkezdett valamit bennük és közöttük, akkor ő véghez is viszi azt. Az ő jó munkája pedig már elkezdődött, és most is tart: a gyülekezet felkarolta és hűséggel szolgálja a Krisztus evangéliumának ügyét. A végkifejlet felől nem lehet kétség, mivel azt Isten maga garantálja.¹⁷ Ő győzelemre viszi evangéliumát – hisz lényegében erről beszél az apostol –, ha kell az emberi esendőség ellenére is. Semmi sem tántoríthatja el szándékától, semmi sem törheti meg hatalmát.

A filippibeliek akkor kapcsolódtak be az evangélium szolgálatának jó munkájába, amikor Pál közéjük érkezett és prédikált. Akkor az evangélium üzenete úgy megérintette és megragadta őket,¹⁸ hogy attól kezdve semmi sem tántoríthatta el őket Krisztusba vetett hitüktől. Istennek hála, most is, az apostol fogsága idején is azt a jó ügyet szolgálják, amelybe Isten egykor beállította a gyülekezetet.

7. v.

Méltó tehát, hogy Pál a legjobb reménységgel legyen a filippibeliek üdvössége felől. Erre készíti az irántuk érzett szeretet, hisz gondoskodásukkal, de főként az abban kifejezésre jutó őszinte odaadásukkal és gyermeki ragaszkodásukkal belopták magukat az apostol szívébe. *Szívemben hordozlak titeket!* – vallja meg nyíltan előttük.

Az érzelmi tényezőn túl azonban egy józan megfontoláson alapuló érv is erősíti az apostol meggyőződését a gyülekezet jövője felől.¹⁹ Pál helyzete, vállalása és a gyülekezet hozzáállása között szorosabb a kapcsolat, mint az az első látásra tűnik. Az apostol az evangélium ügyéért került fogságba. Olyan türelemmel, alázattal és mégis illő méltósággal viselhette sanyarú sorsát, hogy meggyőzve gyanakvó, ellenséges környezetét kivívta előttük, sőt meg is szilárdította közöttük az evangélium tekintélyét.²⁰ Fogsága előbbre vitte az evangélium ügyét (1,12–14). E szolgálatot és lehetőséget különös kegyelemként értékelte, amely keveseknek jut osztályrészül.

Ebben vállaltak közösséget vele a filippibeliek, amikor sem az apostolt, sem az evangéliumot nem szégyellve, sem a bizonytalan befektetést nem sajnálva adománnyal erősítették őt, és tették elviselhetőbbé helyzetét. Önzetlen,

¹⁶ Mayer, Bernhard: *i. m.* 16.

¹⁷ Silva, Moisés: *i. m.* 46.

¹⁸ Bloomquist, L. Gregory: *i. m.* 146.

¹⁹ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 62–63.

²⁰ Barth, Gerhard: *i. m.* 24.

odaadó szeretetükkel akaratlanul is, öntudatlanul is részesei lettek az evangélium védelmének és „megerősítésének”, nemcsak fizikai, hanem lényegi értelemben is. Mert Isten evangéliuma éppen erről a nem számítható, nem vonakodó, hanem önmagát önként ajánló, végsőig elkötelezett szeretetről tanúskodik: Isten Krisztusban tanúsított szeretetéről, Krisztus indulatáról,²¹ érzületéről (2,5). A filippibeliek szerény hozzájárulása ennek a döntő szeretet-eseménynek lett a része azzal, hogy Pál hiteles tanúságtételéhez kapcsolódott.

8. v.

A gyülekezet odaadó szeretetére az apostol ugyanolyan szeretettel válaszol. Jól tudja azonban, hogy a papírra vetett legszebb gondolat sem ér fel a személyes találkozás örömeivel. Együtt örülni őszintén egymásnak egyazon ügy elkötelezettjeként, együtt ünnepelni az evangélium sikerét a siker részeseként – mi múlhatná felül ezt az érzést? A levél – ahogy az adomány is – csak pótlék ott, ahol a személyesség, a közvetlenség, a megtartó, oltalmazó közösség, az embert bensőjéig megrendítő mély átélés öröme adja a dolgok lényegét. Ezért Pál a legnagyobbra, magára Istenre hivatkozva jelenti ki, hogy mennyire vágyakozik mindnyájuk után Krisztus önzetlen szeretetével.²² Ismételt érzelmi megnyilvánulása a gyülekezet iránt beszédes jele annak, hogy meggyőződése szerint a filippibeliek vele együtt ugyanannak az Úrnak a kegyeltjei, és megtartó hatalmának a részesei.²³

9. v.

A gondolategység zárószakaszában (1,9–11) Pál azért könyörög, hogy a gyülekezetben már megnyilvánuló szeretet folytonosan növekedjék és gyarapodjék. Ezen a téren tehát van még tennivaló. A levélből világosan ki fog tűnni, hogy mire is gondol itt az apostol (2,1–4; 4,1–3). Amíg a közösség és a tagok magatartását és egymáshoz való viszonyulását mindenestől nem a szeretet vezérli és szabályozza a legkülönfélébb életmegnyilvánulásokban is, féltő, hogy a legjobb szándék ellenére sem fogják megtalálni a cselekvés helyes útját. Minden emberi ténykedés csak szeretet által töltheti be rendeltetését (1Kor 13,1–3). Ezért könyörög az apostol értelmes²⁴ szeretetért.

²¹ Vö. Gnllka, Joachim: *i. m.* 50. Barth, Gerhard: *i. m.* 20.

²² Vö. Bockmuehl, Markus: *i. m.* 65.

²³ Vö. Silva, Moisés: *i. m.* 47.

²⁴ Friedrich, Gerhard: *i. m.* 140; Bockmuehl, Markus: *i. m.* 65.

10. v.

A filippibeliek gazdagodjanak abban a jó érzékkel észlelni képes, fogékony szeretetben, amely úgy tud különbséget tenni dolgok és jelenségek között, hogy minden helyzetben felismeri a helyesebbet és hasznosabbat.²⁵ A jót a rossztól, a fehéret a feketétől talán könnyebb megkülönböztetni, mint kiválasztani a lehető legjobbat a jónak ígérkező megoldások sorából.²⁶ A könyörgésből kihallható az apostol biztató, intő szava is: a hallgatóság ne elégedjék meg a jóval, hanem azt keresse szüntelenül, ami többre visz. Miért is ne választaná mindig azt, ami értékét, fényét, jelentőségét tekintve túlesz a korábbi megoldásokon?

Az ilyen értelmes szeretet nem az észismereteken, az emberi tapasztalaton és logikán vagy a filozófusok bölcsességén tájékozódik, és igyekszik kifürkészni és megérteni a dolgok rendjét, hanem a Krisztusban önmagát ajánló mennyei Atya megtartó könyörületén. Rátapintani a jobbra csak az képes, aki a lényegre összpontosít, nem merev szabályokat követ, hanem Krisztushoz ragaszkodik, és kizárólag hozzá igazodik, vagyis aki Krisztus ismeretéért mindenkor minden mást kárba veszni hagy, és szemétnek ítél. (3,8–11)

11. v.

A filippibelieket a Krisztuson tájékozódó belátó szeretet őrizheti meg arra, hogy Krisztus napján tisztán és kifogástalanul²⁷ állhassanak meg Uruk előtt. Mert miközben egész életük során azt a szeretetet követték, amely keresztyénségük első napjától fogva körülölelte őket, gazdagon teremték az igazság gyümölcseit. Ezeket keresi és veszi majd számba Krisztus az ő eljövetelekor.

A görög nyelvben kedvelt szenvedő igealak, az Istenre utaló szenvedő forma, az ún. *passivum divinum* mélyebb belátást enged a kegyelem munkájába. Jóllehet az igazság gyümölcseinek gazdag termése a keresztyének életében érik be, és őket ékesíti, valójában mégis Isten maga teremt meg minden egyes

²⁵ Moisés Silva belátó, gyakorlati megnyilvánulásokkal együtt járó ismeretről beszél; ld. Silva, Moisés: *i. m.* 50.

²⁶ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 68.

²⁷ Helyesen állapítja meg Gnilka, hogy a „tisztán és feddhetetlenül” szókapcsolat két kifejezése pozitív és negatív értelemben ugyanarra a valóságra vonatkozik, amelyet nem szabad csupán etikai értelemben felfognunk, mivel ez áthatja a teljes keresztyén egzisztenciát. Ld. Gnilka, Joachim: *i. m.* 52.

gyümölcsöt bennük Szentlelke által.²⁸ A bő termés az ő munkálkodásának köszönhető.

A gyümölcsstermesre nézve tehát a filippibeliek nem munkatársai Istennek (vö. Gal 5,22; Róm 6,22), mintha hatékony hozzájárulásuk nélkül az isteni cselekvés is eredménytelenségre lenne ítélve. Ellenkezőleg: ők azok, akiken láthatóvá válik Isten műve Krisztus által. Ez a felismerés nem teszi fölöslegessé a keresztyén ember odaszánását és igyekezetét, sőt ösztönzőleg és serkentőleg hat arra, mivel a megfelelő eredményről kezeskedik.

A gyülekezet szüntelenül a jobbra törekszik a belátó szeretet útján, viszont a végkimenetelről, a tulajdonképpeni eredményről Isten gondoskodik, hiszen a végső belátás csakis az övé. Ezért a választottak életében az igazság bőségesen termő gyümölcse mindenkor Isten hatalmát hirdeti az ő dicsőségére és magasztalására.²⁹

3. Pál fogsága az evangélium terjedését szolgálja (1,12–17)

A felvezető után a levél fő témái, a tulajdonképpeni mondanivaló következik. Pál előbb saját helyzetéről tájékoztatja olvasóit az evangélium előmenetelére figyelve (12–13. v.), majd azon bátor emberek felé fordul, akik a róla terjedő kedvezőtlen hírek dacára nagy buzgósággal prédikálták a Krisztust (14–17. v.). Úgy tűnik, hogy ettől a gondolattól, a Krisztus evangéliuma hirdetésének ügyétől egy pillanatig sem tud és nem akar elszakadni. Legyen az fogság, kemény próba vagy olyan siker és üdítő öröm, amelyről a levél megelőző szakasza is árulkodik, az apostol soha nem téveszti szem elől, hogy a kialakult helyzetet annak minden vonatkozásával és következményével együtt teljes mértékben az evangélium sikere szempontjából értékelje.

12. v.

Pál fogságban van, de ez a fogság különös módon inkább az evangélium előmenetelét szolgálja, hogysem gátolná terjedését. Körülményeinek ecsetelésére, megaláztatásaira és nélkülözéseire egy szót sem veszteget az apostol. Sorsa szorosan összeforrt az evangéliumával.³⁰ Ha ennek ügye jól halad, nincs oka panaszra. Mindig is tisztában volt azzal, hogy ő az evangélium szolgálja-

²⁸ Mayer, Bernhard: *i. m.* 18

²⁹ Friedrich, Gerhard: *i. m.* 140. Bockmuehl, Markus: *i. m.* 69. Silva, Moisés: *i. m.* 52.

³⁰ Friedrich, Gerhard: *i. m.* 141.

tára rendeltetett³¹ (1,17; Gal 1,15). Ezért is értékeli saját helyzetét kizárólag az evangélium ügyének alakulása felől.

Olvasói most érthetik meg, mire is gondolt korábban, amikor helyes ítélőképességért és igaz megértésért könyörgött Istenhez értük (1,9a). Vélekedése saját sorsáról beszédes példája a jobb, helyesebb felismerésére képes belátásnak (1,9b–10a). Ez illik azokhoz is, akik az első naptól fogva közösséget vállaltak vele az evangélium szolgálatában (1,7). Ne bánkódjanak tehát miatta, hanem átértékelve helyzetét kövessék figyelemmel a beszámolót, hogy majd együtt örülhessenek vele (1,18). Látszólagos akadályoztatása új utat nyitott az evangélium, a Krisztusról szóló üzenet előtt. Éppen ebben rejlik a dolog rendkívülisége.

13. v.

Az apostol kettős vonatkozásban számol be az evangélium előmeneteléről. Először is letartóztatása révén nyilvánvalóvá vált a helyőrség és a helytartósági palota³² valamennyi lakója – előljárók, hivatalnok, szolgák – előtt, hogy különös fogollyal van dolguk, mert – ahogy mondja – ő maga Krisztusért visel börtönt. Másképpen kifejezve: bilincsei Krisztusban váltak ismertté mindenki előtt.

A görög alapszöveghez közelebb álló talányos kifejezőmód igazi páli jellegzetesség, és mélyebb értelmet sejtet. A „Krisztusban” vagy a „Krisztus Jézusban” állandósult szófordulat arra utal, hogy a hívő ember erőtlensége ellenére Isten kegyelmének különös oltalma alatt áll (Róm 6,14), teljes életét Isten töretlen hűsége és holtat is megeleveníteni képes hatalma (Róm 4,17) hordozza.³³ Ezt sejtették meg, erre érezhettek rá azok a pogány hivataloságok is, akik a fogoly Pál környezetében, közvetlenül vagy közvetett módon tudomást szereztek esetéről. Hogy mindezt az apostol szent meggyőződéséből, elkötelezettségéből, bátor helytállásából, rendíthetetlen kitartásából és alázatából olvasták ki, arról egy szót sem hallunk.³⁴ Elég a tény: a pogányok között úgy vált ismertté az apostol fogsága, hogy tekintélyt szerzett az evangéliumnak, vagyis tiszteletet ébresztett az élő Krisztus iránt, akiről bizonyosságot tett.

Az emberi tényező, bármi volt is az, egy pillanatilag sem homályosította el az evangélium értékét. Ellenkezőleg, megnövelte és megerősítette. Pál többször

³¹ Barth, Gerhard: *i. m.* 24–25.

³² Vö. Gnülka, Joachim: *i. m.* 57. Barth, Gerhard: *i. m.* 25.

³³ Másképp Silva, Moisés: *i. m.* 62. és Bockmuehl, Markus: *i. m.* 75.

³⁴ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 76.

is hangot ad leveleiben annak a meggyőződésének, hogy Isten ereje ott és akkor mutatkozik meg igazán, ahol és amikor szolgálói erőtlenek,³⁵ elesettek, nyomorúságtól gyötörtek (2Kor 12,9), és mégis megmaradnak az evangélium szerinti hitben és az evangélium ügyének szolgálatában.

14. v.

Ebből a helyzetből érthető meg az is, amit Pál a továbbiakban fejteget mintegy második érvként hozva fel az evangélium ügyének jó előmenetele mellett. Állhatatos, bizonyágtevő magatartása nemcsak a helytartóságon szerzett tekintélyt Krisztus nevének. Ebből merítettek új lendületet a városban tevékenykedő hittestvérei is, s így az Úr Krisztusra tekintő nagy bátorsággal, félelem nélkül még buzgóbban szóltak az Isten igéjéért³⁶ (1Tessz 2,2). Ami az apostollal fogsága idején történt, és ahogy történt, csak fokozta Krisztusba vetett bizalmukat.

Pál itt is rendkívül szűkszavú. Körülményeire hivatkozik ugyan, de egyetlen szóval sem ecseteli valós helyzetét. Mintha attól tartana, nehogy még jobban magára terelje a figyelmet. Egy dolog azonban biztos: az evangéliumhirdetés ügyét felvállaló testvéreit nemhogy elriasztották volna a Krisztusért viselt bilincsei, ahogy ez várható lett volna, hanem épp ellenkezőleg, fogsága fokozott bizalmat gerjesztettek bennük az Úr iránt.

15–17. v.

És mégis, az evangélium iránti bátor elkötelezettség mellett más megfontolás is vezette a prédikálásra vállalkozókat, dicséretes és szegyenletes is. Egyesek nemes szándékkal, Pál iránti szeretetből szolgáltak, hogy védelmére keljenek az evangéliumnak. Jóakarattal arra törekedtek, hogy akadályoztatása miatt ne érje kár azt az ügyet, amelyet egész életével képviselt. Mások viszont irigységtől és hamis versenyszellemtől hajtva álltak munkába. Alantas számításból, nem tiszta lélekkel hirdették Krisztust arra gondolva, hogy így megnövelhetik az apostol szenvedését. A személyes ellenszenv fokozott lendületet kölcsönzött szolgálatuknak.

A levél nem derít fényt a feszültség valódi okára, ezért csak találgathatunk.³⁷ Feszélyezte őket Pál sikeres szolgálata? Mellőzöttek érezték magukat az ő jelenlétében? Több figyelemre, méltóbb megbízatásra, szélesebb moz-

³⁵ Barth, Gerhard: *i. m.* 26.

³⁶ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 76.

³⁷ Gnllka, Joachim: *i. m.* 62.

gásterületre, nagyobb elismerésre vágytak titokban? Tény, hogy bár buzgalomuk nem volt őszinte, az evangéliumra nézve nem voltak ellenségek. Nem a Krisztusról szóló üzenet tartalma zavarta őket, hanem Pál, aki ugyanazt az üzenetet hirdette. Semmi kivetnivaló nem lehetett abban, amit képviseltek,³⁸ különben szokása szerint az apostol nyomban helyreigazította volna az óvatlan tévedést vagy a szándékos ferdítést (vö. Gal 2,11). Mint ahogy azt sem tűrte el, hogy bárki is fontosabbnak tüntesse fel a saját személyét az evangélium ügyénél (vö. 2Kor 11).

4. Nekem az élet Krisztus! (1,18–30)

Az apostol az előbbi gondolaton halad tovább, de más irányt követ. A színlelésből vagy meggyőződésből buzgólkodók munkája nyomán egyre erőteljesebben terjedő evangélium ügyét most a saját szempontjából értékelve veszi szemügyre: neki személyesen használ a buzgalom a hirdetőik személyes indítatásától függetlenül, de nemcsak a jelenre, hanem a jövőre, földi élete végére nézve is. Pillanatnyi helyzetében nem zárhatja ki a halál, méghozzá az erőszakos halál lehetőségét sem (18–20. v.). De még azt is pozitív fejleményként könyveli el: a halál számára nyereség lehet, ha megadatik neki, hogy valós esélyei közül a jobbat válassza. Akkor hamarosan a mennyei Úr Krisztussal való közvetlen közösség lehet az osztályrésze (21–23. v.). Mégis, valószínűbbnek tartja, hogy életben marad az evangéliumért és a gyülekezetért, és tovább folytatja szolgálatát (21–26. v.). Ezért fordul a fejezet zárószakaszában a filippibeliek felé, és az evangélium mértéke szerinti közösségvállalásra és bátor, rendíthetetlen helytállásra inti és buzdítja őket (27–30. v.).

18. v.

Mert miről is van szó? – teszi fel a kérdést az apostol, hogy tisztázhassa álláspontját olvasói előtt. Az evangélium ügye a fontos! Így az ügy szolgálata mögött meghúzódó szándék mellékes és elhanyagolható, bármilyen legyen is az – hallhatjuk ki válaszából. Hiszen a feléje fordul személyes szimpátia és szeretet vagy az ellene táplált rosszindulat, keserű irigység és féltékenység mit sem vont le a prédikálók nyilvános szolgálatának értékéből, ha mindnyájan Krisztust hirdették. Az evangélium, a Krisztusban adott üdvösségről szóló örvendetes üzenet, az Isten ígéje – ahogyan Pál korábban nevezte az evangéliumot (1,14) – nem szenvedett csorbát. Ellenkezőleg, csak még hatékonyabb-

³⁸ Silva, Moisés: *i. m.* 65. Bockmuehl, Markus: *i. m.* 78. és 80–81. Gnilka, Joachim: *i. m.* 60.

nak bizonyult. A lényeg pedig éppen ez. Emellett minden jelentéktelenné válik, még a bántani, sebezni kész kicsinyes emberi magatartás is. Ezt tisztázza az apostol a 18. versben. Milyen megjegyzést is fűzhetne ahhoz a mesterkedéshez, amely nyomorúsága idején akarja felingerelni, elkéséríteni vagy kétségbe ejteni őt némelyek hirtelen támadt bátorsága és váratlan sikere láttán, amikor csak egy dolog számít, az, hogy Krisztus prédikáltassék? Őszintén örülhet efelett az, aki az evangélium sikerén mérlegel minden tettet,³⁹ és tesz különbséget lényeges és kevésbé fontos között.

Az apostol a jövőre nézve is igazi örömforrásnak tekinti az evangélium terjedése körüli meglepően ígéretes fejleményeket: *...én ennek örülök. Sőt még inkább örülni fogok...* Az ellentmondás a fogságából következő akadályoztatása és az ellene forduló alantas indulatok, valamint az evangélium töretlen sikere között arról tanúskodik, hogy a háttérben valaki más – Pálnál, a rosszhiszemű prédikátoroknál, a vádhatóságnál és a fogva tartóknál hatalmasabb – munkálkodik. Isten nem bízta emberkézre evangéliuma ügyét, noha előmeneteléről emberek útján gondoskodik olykor nagyon is különleges módon.

Ebbe a pászmába állította be egykor Pált is apostolaként, és teszi hasznossá őt most és ezután is minden látszat ellenére. Öröme öröm következik, sőt még nagyobb öröm: Isten ügyének még átütőbb, még szembeötlőbb diadala. Ezt ismerte fel, és erről győződött meg a fogoly apostol. Hitbeli tapasztalata útján szerzett ismerete nagy bizalommal tölti el a jövőre nézve is: *...mert tudom* – jelenti ki –, *hogy ez üdvösségemre válik...* Hogyne töltené el szent sóvárgás és a végső jövőre tekintő élő reménység Jézus Krisztus szolgájának a szívét ott, ahol az ártani kész evilági hatalmak és emberi indulatok ellenére mégis Krisztus ügye diadalmaskodik!

19. v.

Ez a tapasztalat, tudás meghazudtol minden emberi logikát és evilági törvényszerűséget. Arról szól, hogy a dolgok ilyen irányú alakulása a végső, eszkatologikus cél elérésének garanciája. Ismerős gondolat Pálnál, hogy a keresztyén ember jelenéből következtetni lehet a jövőjére is. Helyesebben szólva: a jövő leolvasható a jelen állapotból (Róm 5,9–10; Fil 1,6). Aki a mindenkori mában részese Isten megtartó kegyelmének, hogyne lenne teljes bizalommal a végkifejlet felől, hiszen már most is tisztán kegyelemből él. Mi oka lenne mást feltételezni a jövőre nézve?

³⁹ Barth, Gerhard: *i. m.* 28–29.

Ez a szent meggyőződéssel, biztos tudással erősödött várakozás és reményesség két további megállapításban is megszólal. Pál hittel beszél arról, hogy Krisztust nyíltan fogják magasztalni érte, hisz egyfelől a gyülekezet imádsága kíséri, másfelől Isten Lelke támogatja őt nehéz helyzetében. A jövő tehát nem saját helytállására épül,⁴⁰ hanem arra, akihez teljes bizalommal, buzgón könyörögnek érte, és aki Szentlelke által hatalmas dolgokat visz véghez válsztottai között (vö. Gal 3,5).

20. v.

Ezért nem a személyes sorsa alakulásán, a kedvező vagy kedvezőtlen életkörülmények váltakozásán tájékozódik az apostol⁴¹ (vö. 4,12). Mindez nem sokat mond a lényegről. Ha Isten van vele – márpedig ő vele van Szentlelke által! –, nem fog szégyent vallani (Róm 8,31 sk.), hanem mint mindenkor, úgy most is, az előtte álló próbás időben is egészen nyíltan fogják magasztalni érte Krisztust. Ezen ügyének végkimenetele sem változtathat. Akár felmentik, és szabadon bocsátják fogvatartói, akár elítélik, és kivégeztetik, mind további szolgálatában, mind halálában tanúsított Krisztus iránti ragaszkodása által Krisztus nevét illeti dicséret. Ez a magatartás tehette híressé Pál fogságát az egész testőrség előtt is.

A halálra utaló mondatot sokan úgy értelmezik, hogy az az apostol bizonytalanságának jele sorsa további alakulását illetően.⁴² Pedig másról, ennél többről van szó. Mindenekelőtt az a bizonyosság szólal meg benne, hogy szolgálata mindenképpen betölti rendeltetését Isten kegyelme által. Nem változtathat ezen sem halálának, sem életben maradásának lehetősége. Mekkora bizalom is kell egy ilyen kijelentéshez! Milyen éleslátás, amely felismeri a megpróbáltatások ellenére is megnyilvánuló isteni vezetést!⁴³ Csak erre épülhet az a meggyőződés, hogy ő, a fogoly Pál minden élethelyzetben képes lesz hűséggel helytállni az evangélium, a Krisztus ügye mellett. E bizalom felől érthetők helyesen az apostol további meglepő megállapításai is.

21. v.

Szent meggyőződését, miszerint Krisztust nyíltan fogják magasztalni érte, bármi történéj is vele, ezzel indokolja az apostol: *Mert nekem az élet Krisztus,*

⁴⁰ Silva, Moisés: *i. m.* 72.

⁴¹ Barth, Gerhard: *i. m.* 29.

⁴² Bloomquist, L. Gregory: *i. m.* 153.

⁴³ Uo. 153–154.

és a meghalás nyereség! Nyomatékkal emeli ki: az élet több a pusztá testí létnél; az élet Krisztus maga. Az élet (a maga teljességében) az élő Krisztus, akit feltámasztott a halottak közül az örökké élő Atya. Ő erre a Krisztusra teszi le életét, mert benne máris megnyerte azt. Az élet, amelyről itt Pál beszél, nem azonos a földi-fizikai léttel, nincs alávetve annak a testi halálnak, amelyet Pálnak előbb vagy utóbb még el kell szenvednie. És már semmiben sincs alávetve annak a másik halálnak sem, amely szörnyűbb a testinél, mivel teljesen és véglegesen elszakít Istentől a bűn következményeként.

Ez a végső, kárhozatos halál nem úr fölötté, mert nem lett úrrá Krisztus fölötte. *Hiszen tudjuk* – állapítja meg máshol –, *hogy Krisztus, aki feltámasztott a halottak közül, többé nem hal meg, a halál többé nem uralkodik rajta.* (Róm 6,10) Ezért akit Krisztus magához kötött a keresztség által, már túljutott a végső halálon, és új életet nyert: egy közösségben van vele (1Kor 10,1–2; Róm 6,3–4.11). *Mert ha valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt, és íme: új jött létre.* (2Kor 5,17) Már egy másik világhoz tartozik annak teljes jogú polgáraként (Fil 3,20). Nem csoda hát, hogy Pálnak az élet Krisztus. Ezért és csakis ezért nyereség a fizikai halál, az evilági létből való eltávozás.⁴⁴

Az ókori világ pogány gondolkodóival ellentétben Pál nem kiutat lát a testi halálban, nem feloldozást, megváltást, kimenekedést egy elviselhetetlen, nyomorúságos földi lét alól.⁴⁵ A levélben egyetlen panaszszó sem hagyja el az ajkát nehéz börtönkörülményei miatt. Krisztusért nagy bátorsággal hordozza a szenvedéseket, bántalmazásokat és megaláztatásokat is. (2Kor 12,10; Fil 1,30) Nem meghalni akar inkább, hanem még inkább élni: teljes életet élni a testi halálon át, túl a testi halálon.⁴⁶ Azt az életet kívánja élni, amit Krisztus jelent: elköltözni, és vele együtt lenni az ő dicsőségében.

A földi létforma – ismeri be hallgatólagosan Pál – távol tart a mennytől: aki itt él, még nem lehet együtt vele. Teljesen csak az lehet együtt Krisztussal, aki már átlépte e földi lét határát: *...tudjuk, hogy amíg a testben lakunk, távol lakunk az Úrtól; mert hitben járunk, nem látásban. De bizakodunk, és inkább szeretnénk elköltözni a testből, és hazaköltözni az Úrhoz.* (2Kor 5,6–8) Földi létünk idején még minden részleges, töredékes, tökéletlen – a Krisztussal való közösségünk is –, csak majd a másik létben lesz mindez teljes (1Kor 13,12). És noha már most Krisztusban vagyunk – beteljesedve Isten kegyelmével, és elrejtve az ő oltal-

⁴⁴ Silva, Moisés: *i. m.* 74.

⁴⁵ Gnülka, Joachim: *i. m.* 70. Bockmuehl, Markus: *i. m.* 88.

⁴⁶ Gnülka, Joachim: *i. m.* 71.

mába –, teljességgel csak ez élet után leszünk majd *együtt* vele (1Tessz 5,10; Róm 6,8).

Különös, hogy Pál itt (látszólag) másképpen beszél a hívó ember sorsának beteljesedéséről, mint amikor a történelmi végidőkre tekint, és Krisztus dicsőséges visszajövetelével szoros összefüggésben szól a halottak egyetemes feltámadásának döntő eseményéről. Míg ez utóbbi összefüggés értelmében a halál egy időre úrrá lesz felettünk – mert másképp mi értelme lenne a halottak feltámadásának –, addig a 23. vers szerint a halál beálltával máris, vagyis késedelem nélkül együtt leszünk Krisztussal.

Az apostol nem hangolja össze a kétféle beszédmodot, nem kísérli meg áthidalni a mai ember számára zavaró értelmi disszonanciát. Annyi bizonyos, hogy amikor a küszöbön álló elmúlásra tekint, máris Krisztussal együtt látja magát az ő új világában, akinek közvetlen közösségében minden élet kiteljesedik (Fil 1,23). Ellenben ha a még előtte álló küzdelmes földi életre néz úgy, mint aki nem megérkezni kész, hanem tovább harcol, mert még csak útban van a végső cél felé, arra az üdvözítő Úr Jézus Krisztusra tekint mennyei polgárjoga alapján, akire ugyan még várni kell, de aki eljövetelével az ő dicsőséges testéhez hasonlóvá változtatja a mi gyarló testünket (Fil 3,2–21). Itt és most azonban azt a gondolatot erősíti meg olvasói előtt, hogy azt, aki már földi életében a Krisztusé lett, többé senki és semmi, még a végső nagy ellenség, a testi halál sem szakíthatja el tőle.⁴⁷ Ez a szent meggyőződés Isten szeretetére épül, aki Krisztussal az ő Fiával együtt bizonnal nekünk ajándékoz mindent (vö. Róm 8,31–39), hiszen őt már akkor odaadta értünk, amikor még erőtlenek, bűnösök és Isten ellenségei voltunk (Róm 5,6.8.10).

22–24. v.

Noha Krisztussal lenni jobb, Pál vonakodik attól, hogy csakis ezt az utat lássa maga előtt. Más irányba is tájékozódik. Ha életben maradva további eredményes munka várja, akkor nem is tudja igazán, hogy melyiket válassza. Az evangélium ügye ejti zavarba, a Krisztus ügye, amelyet szolgál. Mert jobb lenne elköltözni, és Krisztussal lenni, de hasznosabb maradni Krisztusért,⁴⁸ jobban mondvá azokért, akik a Krisztuséi. Saját sorsát tartsa-e szem előtt, mert neki az lenne a jobb, sokkal inkább jobb minden más lehetőségnél, vagy a hasznosabbra, a sokak ügyére, a kedves és jó szándékú filippibeliekre tekintsen? Ha maradnia kell, hát azokért marad, akiket egykor megérintett, és

⁴⁷ Silva, Moisés: *i. m.* 74.

⁴⁸ Gnllka, Joachim: *i. m.* 94.

akiket természetesen még ezután is megérinthet és megmenthet az evangélium. Akik attól a naptól fogva, amelyen elkezdődött a jó munka bennük és közöttük az evangélium hirdetése által, bizodalmat, bátorságot, vigasztalást merítettek belőle, lelkesült örömet találtak benne – nem utolsósorban eligazítást és útmutatást.⁴⁹

25–26. v.

Ezzel a dolgok Pál előtt egyértelművé váltak, az események rendje eldőlt. Noha ügye még nincs lezárva, máris érzékeli, tapintja az irányt, amely felé Isten vezeti őt. Szolgálat a felmentő ítélet nyomán többet használ az evangéliumnak, s ezért maradni fog, maradnia kell, hogy folytassa és betöltse földi küldetését. Ez a szent meggyőződés vezérli. Ezt tapasztalta meg már Krisztus sorsában is. Nem holmi önös érdek, hanem a sokak haszna⁵⁰ volt a döntő Isten előtt, aki odaadta Fiát a sokakért, és a Fiú előtt, aki nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő az Istennel, hanem megüresítette önmagát, és engedelmes volt a kereszthalálig, betöltve küldetését (2,6–8).

Ha pedig ez így van, illetve, mivel ez így van, így Isten akarata szerinti,⁵¹ micsoda boldogság tölti el majd a filippibeliek szívét, micsoda Pállal dicsekvő Isten iránti bizalom és buzgóság,⁵² hála és lelkesült öröm az, amikor az apostol, aki felől fogsága miatt talán nem sok jót reméltek, váratlanul ismét ott áll majd szeretett testvérei körében. Akkor napnál világosabban áll majd előttük, hogy mind az apostol sorsában, mind a magukéban Isten az, aki hatalmasan munkálkodik. Ők maguk pedig a Pállal dicsekvő örömükben Isten magtartó, jóságos-üdvös kegyelmét magasztalják.⁵³

27. v.

Eltelve e jó reménységgel Pál a filippibeliekhez fordul, hogy saját sorsának további ecsetelése helyett most intve és buzdítva közvetlenül szólítsa meg szeretett testvéreit. Mert ha az élet Ura az evangélium ügyének előmenetel-

⁴⁹ Silva, Moisés: *i. m.* 75.

⁵⁰ Gnilka, Joachim: *i. m.* 94.

⁵¹ Uo. 72.

⁵² Helyesen állapítja meg Joachim Gnilka, hogy itt a καύχημα alak jelentéstartalma nem azonos a καύχησις-ével, hiszen előbbi teljes mértékben a dicsekvés tárgyát állítja a figyelem középpontjába a dicsekvés aktusa helyett. Ezzel Pál határozottan különbséget tesz a dicsekvés helyes és helytelen módja közt. Ld. Gnilka, Joachim: *i. m.* 94.

⁵³ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 94–95. Gnilka, Joachim: *i. m.* 95.

ért még igényt tart az ő földi szolgálatára a filippibeliek miatt is (24. v.), akkor az apostol sem tekinthet el attól a kötelezettségétől, hogy időt ne szakítson a legfontosabbra.⁵⁴ Mert mi lehetne fontosabb és sürgetőbb annál (már csak az evangélium ügyére nézve is), minthogy a régi szeretet okán, és az abból fakadó tekintélyénél fogva lelkére kösse a közösségnek: *Csak ti Krisztus evangéliumához méltóan viselkedjétek.* (27a) Ez az, amit elsősorban szem előtt kell tartaniuk, hiszen az apostol élete felől fölösleges aggódniuk. Jó kezekben van az, és nincs, ami onnan kiragadná. A filippibeliek sorsa viszont kedvezőtlenül alakulhat, ha nem szívlelik meg az apostol intelmeit, és emiatt néhány tisztázatlan kérdés zavart kelt, és széthúzást szít közöttük. Ezért szükséges, hogy magatartásuk viszonyítási pontja egységes és közös alapként mindig és kizárólag a Krisztus evangéliuma legyen.

Arról, hogy a Krisztus evangéliuma milyen értelemben válhat mintává és mértékké, itt még nem szól bővebben az apostol. Feltűnő viszont, hogy az evangéliumot most nevezi először a Krisztus evangéliumának. Korábban Pál már rámutatott arra, hogy ott, ahol az evangéliumot hirdetik, voltaképpen Krisztust hirdetik, ilyen értelemben tehát az evangélium valóban a Krisztus evangéliuma: a Krisztus személyéről és tetteről szóló üzenet. A kifejezés mód azonban többletértelmet is hordoz, hiszen a Krisztusról szóló üzenet egyben a Krisztus „üzenete” is – helyesebben: Isten üzenete Krisztus által –, akaratának megnyilvánulása⁵⁵ az ember üdvösségére. Az evangélium tehát az üdvösség evangéliuma abban az értelemben, hogy az üdv útjára tanít, de abban az értelemben is, hogy az üdv útjára kötelez, sőt indít és ösztönöz, mert hatalmas és hatékony annak az erejénél fogva, aki evangéliuma által megváltotta és magához kötötte a hívőket.

A „Krisztus evangéliuma” kifejezés itt, ebben a Krisztusra utaló személyes vonatkozásban mindenekelőtt a filippibeliek hovatarozását, identitását jelzi, hisz ez az evangélium az, amely által mindnyájan eljutottak az élő Krisztusba vetett hitre, hogy ezután a Krisztuséi legyenek. Ezért is várható el mindnyájuktól, hogy a Krisztus evangéliumához méltóan viselkedjenek.

A kifejezés, amelyet itt az apostol használ, az ókori városállam, a *polis* lakóit juttatja eszünkbe, akik szabad és felelős polgárként a helyesnek tekintett közös mértéket követve fáradoztak a közjó megvalósításán.⁵⁶ Ekként kövessenek el a filippibeliek is mindent azért, hogy szilárdan megálljanak, egy em-

⁵⁴ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 97.

⁵⁵ Gnllka, Joachim: *i. m.* 97.

⁵⁶ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 97–98. Gnllka, Joachim: *i. m.* 97–98. Silva, Moisés: *i. m.* 81.

berként küzdve azért a hitért, amelyet az evangélium gerjesztett fel bennük, és amely azóta is ugyanabból az igaznak, szentnek és üdvösnek elfogadott evangéliumból, a Krisztus evangéliumából táplálkozik.

28. v.

Az egyként elfogadott, megvallott és a naponkénti fáradozásban is minduntalan megpecsételt evangélium szerinti hit az, amiről Pál itt szól. Az a hit, amelyben a közösség tagjai az egy Lélek vezetése alatt, a maguk részéről is egy szívvel-lélekkel küzdve és meghátrálás nélkül állhatatosan kitartanak.⁵⁷ Ebben nincs elbizonytalanodás, megtorpanás, visszaesés a korábbi élet kísértései közé, nincs széthúzás vagy meghasonlás egymás között. A hitbeli magatartás megbonthatatlan egysége valóban a veszedelem jele annak, aki kétséget vagy félelmet ébresztve legszívesebben megosztana, vizályt szítana, széthúzásra csábítana. Olyan zárt arcvonal ez, amely védelmet nyújt az egymás mellett küzdő katonáknak és a győzelemért vetélkedő sportolóknak⁵⁸ az ellenféllel szemben.

Pál kortársai jól értették ezt a nyelvet, és különösen Filippiben, ahol a polgárok nagy részét kiszolgált római katonák leszármazottai alkották. Ahol az ellenfél megújuló támadásai ellenére sem képes megbontani rendezett sorokat, az annak a jele, hogy vesztesre áll: minden próbálkozása sorozatosan kudarcra végződik. Meghökkenítő, riasztó tapasztalat, miközben a másik oldalon egyre fokozódik és bizonyossággá erősödik a végső győzelembe vetett reménység.

29. v.

De mindez nem a derék filippibeliek kiváló teljesítményének köszönhető – állapítja meg Pál –, hanem ajándék: Isten megtartó kegyelmének a munkája.⁵⁹ A Krisztus evangéliumából fakadó erő ez, mert az evangélium Isten hatalma minden hívőnek üdvösségére (Róm 1,16). Krisztusban hinni ezért azt is jelenti, hogy hiszem Isten minden hívőt üdvözítő hatalmát.

Ezt a hitet kapták Istentől a filippibeliek is Krisztus által. De ezzel együtt hasonló ajándékként lesz majd osztályrészük az is, hogy szenvedést hordozzanak Krisztusért. Meglephette a gyülekezetet ez a szokatlan kapcsolat: Istenbe vetett győzelmes hit és hitben járással társított szenvedés.

⁵⁷ Vö. Gnllka, Joachim: *i. m.* 99.

⁵⁸ Bockmuehl, Markus: *i. m.* 99.

⁵⁹ Gnllka, Joachim: *i. m.* 100.

30. v.

Azonban a fogságban lévő apostol számára, aki a hit útján már annyi próbát állt ki (2Kor 11,22–31), mi sem természetesebb. Jelenlegi helyzete példás bizonyossága annak, hogy semmi különleges vagy meghökkentő nincsen abban, amiről szól. Mellészegődni annak, aki már elfogadott, és állhatatosan kitartani mellette az ő segítségével azt is jelenti, hogy az őt ért méltánytalanság, igazságtalanság és becstelenség engem is érint. Az ellene folytatott harc során én magam is megsérülhetek. Részesülök ugyan az ő erejében is az evangélium által, de részesülök a szenvedéseiben is.⁶⁰ Nem csoda hát, ha Pál a hívők szenvedésében – ahogy a sajátjában is – az üdvösség ígéretének megpecsételt bizonyosságát vélte felfedezni⁶¹ (Fil 3,9–10; Róm 8,17). Nem csoda, hisz ugyanez tárult fel előtte Isten ígéjéből, Krisztus evangéliumából is, amely arról tanúskodik, hogy Isten a legnagyobb méltóságra emelte a mindhalálig alázatos és hűséges Krisztust (Fil 2,6–10). Ugyanezt tapasztalják a filippibeliek is, amikor – kitartva a hit mellett – el kell hordozniuk a szenvedéseket is. Ez pedig annak a jele, hogy Isten feléjük fordult, és törődik velük.⁶² Ilyen értelemben valóban különleges – noha a döntő pillanatban aligha örvendetes – kegyelem és ajándék a Krisztusért hordozott szenvedés, amelyből mások is gazdagodnak úgy, ahogyan az evangélium hirdetésének szolgálatában a Pál szenvedése is sokakat gazdagított.⁶³

Felhasznált irodalom

- Barth, Gerhard: *Der Brief an die Philipper*. Zürcher Bibelkommentare 9. Theologischer Verlag, Zürich 1979.
- Barth, Karl: *Erklärung des Philipperbriefes*. Chr. Kaiser Verlag, München 1928.
- Bloomquist, L. Gregory: *The Function of Suffering in Philippians*. JSNTS 78. Sheffield Academic Press, Sheffield 1993.
- Bockmuehl, Markus: *The Epistle to the Philippians*. Black's New Testament Commentaries 11, A & C Black, London 1997.
- Mayer, Bernhard: *Filippi levél. Filemon-levél*. Fordította Tarjányi Béla. Jeromos Bibliatársulat, Budapest 1994.
- Friedrich, Gerhard: *Der Brief an die Philipper*. In: uő: *Die kleinere Briefe des Apostel Paulus*. NTD 3. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1976, 125–175.

⁶⁰ Barth, Gerhard: *i. m.* 38. Friedrich, Gerhard: *i. m.* 147.

⁶¹ Gnilka, Joachim: *i. m.* 100–101.

⁶² Silva, Moisés: *i. m.* 83.

⁶³ Bloomquist, L. Gregory: *i. m.* 146.

Gnilka, Joachim: *Der Philipperbrief*. HThK. Verlag Herder, Freiburg in Breisgau 1982.

Silva, Moisés: *Philippians*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament. Baker Publishing Group. Grand Rapids, Michigan 2005.